

ПИРИГ Л.А., ТАРАН О.І.

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
кафедра нефрології і НЗТ, м. Київ, Україна

ЗА ПОРОГОМ ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ

16 січня 2015 року виповнилося 20 років кафедрі нефрології та нирково-замісної терапії Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) ім. П.Л. Шупика. Шлях до її відкриття був складним.

На той час минуло 30 років, як нефрологія в СРСР була визнана окремою медичною спеціальністю з відокремленням її зі спеціальності «внутрішні хвороби». Виповнилося 30 років Київському науково-дослідному інституту (НДІ) урології та нефрології, в структурі якого існувало відділення терапевтичної нефрології, першим завідувачем якого від 1965 до 1973 року та одночасно завідувачем кафедри терапії Київського державного медичного інституту ім. О.О. Богомольця був професор А.П. Пелешук. Після нього (1973–2002) відділення очолював доцент його кафедри Л.А. Пиріг, який від 1976 до 1990 року був і заступником директора з наукової роботи цього інституту. У 1966 році він закінчив перший в СРСР цикл курсів спеціалізації з нефрології в Москві.

В 1980-х роках на базі відділення терапевтичної нефрології організовано двотижневі курси з нефрології для лікарів областей України. Заняття з курсантами (лекції, співбесіди, клінічні розбори) проводилися групами по 8–12 лікарів за участю керівника відділення та старших наукових співробітників Н.Я. Мельман, А.Д. Тодоренка. У цей же час у всіх обласних центрах проведено дводенні семінари з актуальних питань нефрології для лікарів-терапевтів, педіатрів за участю вищезгаданих працівників відділення.

Виникла ідея і явна потреба в організації кафедри з нефрології на базі відділення терапевтичної нефрології Київського НДІ урології в структурі Київського інституту удосконалення лікарів. Тодішній директор Інституту удосконалення лікарів професор М.Н. Умовіст сприйняв пропозицію головного нефролога МОЗ Л.А. Пирога позитивно. На жаль, тодішній директор Інституту урології та нефрології професор В.С. Карпенко, незважаючи на успішність його організаційних заходів, поставився до цієї пропозиції холодно, а міністр охорони здоров'я Ю.П. Сміженко категорично заперечив. І тільки у 1994 році, при директорах Інституту урології та нефрології професорі О.Ф. Возіанові, Київського інституту удосконалення лікарів професорі В.М. Гірині, міністрові охорони здоров'я України В.О. Бобро-

ві відкриття кафедри нефрології було узгоджено і схвалено.

До піонерського колективу першої в Україні кафедри нефрології під керівництвом професора Л.А. Пирога залучилися його співробітниця по відділенню терапевтичної нефрології, кандидати медичних наук О.І. Таран, М.Б. Величко. Перша, як доцент, багаторічний завуч кафедри, продовжує працювати, друга від 2002 року — вчений секретар Інституту нефрології НАМН України. До складу кафедрального колективу було залучено дитячого нефролога, кандидата медичних наук Д.Д. Іванова, який цього ж року здобув докторський ступінь під керівництвом заввідділу дитячої нефрології Інституту урології та нефрології І.В. Багдасарової. Ще однією піонеркою кафедри стала С.О. Рогова, яка під керівництвом завідувача при співкерівництві професора А.В. Руденко захистила кандидатську дисертацію у 2002 році і від 2013 року виконує обов'язки завуча кафедри. Вищезгадані О.І. Таран і М.Б. Величко здобули ступені кандидата медичних наук під керівництвом Л.А. Пирога ще як співробітниця науково-дослідного інституту — у 1988 та 1996 роках відповідно.

Л.А. Пиріг поєднував керівництво відділенням і кафедрою. Від 1978 до 1995 року під його керівництвом було захищено 15 кандидатських дисертацій з питань нефрології (одна — у співкерівництві із завлабораторією патоморфології інституту Романенком А.М. і 3 — у співкерівництві із завлабораторією мікробіології Руденко А.В.). Очолюючи кафедру, Л.А. Пиріг керував виконанням і захистом кандидатських дисертацій з питань нефрології позакафедральними здобувачами (їх було 5, одна — із співкерівником заввідділу організації меддопомоги Сайдаковою Н.О.), докторських дисертацій. Серед докторантів і тих, які здобули кандидатські ступені під його керівництвом, — нинішній директор Інституту нефрології член-кор. НАМН України М.О. Колесник та провідний співробітник цього ж інституту, яка деякий час (2002–2008) працювала на кафедрі, І.О. Дудар. Від 2002 року на кафедрі працює перша аспірантка С.В. Кушніренко, яка у 2003 році під керівництвом професора Д.Д. Іванова здобула ступінь

© Пиріг Л.А., Таран О.І., 2016

© «Нирки», 2016

© Заславський О.Ю., 2016

кандидата медичних наук, на сьогодні — доцент кафедри і від 2015 року — декан терапевтичного факультету НМАПО ім. П.Л. Шупика.

Від 18 березня 2010 року очолює керівництво кафедрою професор Д.Д. Іванов, який активізував видавничу діяльність співробітників кафедри, поширив міжнародні зв'язки з науковцями-нефрологами.

Основними клінічними базами кафедри стали відділення терапевтичної нефрології Інституту урології та нефрології (1995–2002) і відділення дитячої нефрології Київської міської дитячої клінічної лікарні № 1 (з 1995 р.). Долучилися клінічні бази Центрального військового клінічного госпіталю МО України (з 1996 р.), Київської обласної клінічної лікарні (з 2007 р.), Олександрівської клінічної лікарні м. Києва (з 2009 р.), медичної практики професора Д. Іванова™ (з 2015 р.).

Навчальні програми за час діяльності кафедри неодноразово змінювалися, удосконалювалися, і на порозі третього десятиліття існування її співробітники працюють за програмами місячної тривалості окремо з дитячої та терапевтичної нефрології («Діагностика та лікування хвороб нирок»; «Передатестаційний цикл з нефрології»; «Актуальні питання нефрології» — можливий двотижневий цикл). Цикли місячної тривалості — «Ураження нирок при ревматичних захворюваннях», очно-заочний з елементами дистанційного навчання — «Актуальні питання нефрології». Викладачі вищих медичних навчальних закладів можуть здобувати та удосконалювати свої знання з нефрології на двотижневому очно-заочному циклі з елементами дистанційного навчання — «Вибрані питання клінічної нефрології». Цикл «Методи нирково-замісної терапії» займає місяць, спеціалізація з нефрології та дитячої нефрології — 6 місяців. За рік навчання на кафедрі проходять 300 лікарів-курсантів.

Майже щороку проводяться виїзні цикли навчання, на які позачергово виїжджають члени кафедри. Крім обласних центрів, такі навчальні цикли проведено для лікарів санаторіїв Закарпаття, Моршина, Трускавця, Ялти. Беручи до уваги високий рівень досліджень в галузі нефрології, який, безперечно, сприяв розвиткові нефрологічної допомоги в регіонах, такі виїзні навчальні цикли, як і колишні дводенні семінари, обминули Донецьк, Луганськ, Харків.

Підвищенню рівня нефрологічної грамотності лікарів різних спеціальностей та й нефрологів сприяє щорічне, з 2009 року, проведення Всесвітнього дня нирки, міжнародного курсу післядипломної освіти REENA® (з 2007 р.), а також інтернет-підтримка на сайті www.nephrology.kiev.ua (із 2003 р.).

Від 2012 року за ініціативи завідувача кафедри професора Д.Д. Іванова та за його редакцією видається науково-практичний журнал «Нирки» з публікацією матеріалів, корисних і для знань з нефрології на післядипломному етапі.

Підвищенню рівня методології викладання, а також підготовки курсантів сприяють створені співробітниками кафедри 10 навчально-методичних посібників, «Тести з нефрології», «Тести з дитячої нефрології» для комп'ютерного іспиту, що періодично переглядаються з внесенням відповідних поправок, доповнень.

Трьома виданнями вийшов у світ створений членами кафедри навчально-методичний посібник «Нефрологія в практиці сімейного лікаря», видаються інформаційні листи, методичні рекомендації з терапевтичної та дитячої нефрології. Посібники за редакцією проф. Л.А. Пирога вийшли в 1995 році («Нефрологія») та у 2004 — «Клінічна нефрологія»; у 2015 році — національний підручник з нефрології (за ред. проф. Л.А. Пирога і проф. Д.Д. Іванова).

Грунтовна підготовка спеціалістів-нефрологів формується шляхом навчання в клінічній ординатурі. За 20 років на кафедрі навчалися протягом двох років 12 лікарів-іноземців (Ліван — 5, Грузія — 5, по одному — з Албанії та Індії). Тримісячний цикл навчання на кафедрі відбув клінічний ординатор-ревматолог з Болгарії.

Наукові дослідження співробітників кафедри стосувалися широкого спектру питань найчастішої нозології в практиці нефролога — гломерулонефриту. Вивчалось питання діагностики, диференціальної діагностики (вкл. прижиттєве морфологічне визначення) цього захворювання, особливості перебігу (залежно від віку хворого, після Чорнобильської катастрофи, у зв'язку з вагітністю), патогенезу (імуногенез, обмін ліпідний, електролітний). Наукова тематика планових, дисертаційних досліджень присвячувалася піелонефриту, інтерстиціальному нефриту, ураженню нирок при цукровому діабеті, системних хворобах сполучної тканини, епідеміології патології нирок. Глибоко вивчалися питання лікування імунозапальних хвороб нирок (глюкокортикоїди, цитостатики, антикоагулянти, гемосорбція, лімфосорбція, гіпероксигенація, інфрачервона термотерапія, рефлексотерапія, мембраностабілізуюча терапія), а також хронічної ниркової недостатності (гемодіаліз, ентеросорбція та ін.). Обґрунтована концепція стадійного розвитку (еволюції) хронічного гломерулонефриту, остаточно доведена ефективність кліматотерапії хронічного гломерулонефриту в умовах Південного берега Криму (шефсько-консультативна допомога нефрологічним санаторіям «Енергетик», «Запоріжжя», «Дніпро») (Пиріг Л.А. Санаторне лікування гломерулонефриту на Південному березі Криму. — К., 1977).

Результати досліджень, спостережень, рекомендації діагностичного, лікувального, профілактичного плану виведено у близько 1000 наукових статтях, збірниках матеріалів конференцій, симпозіумів (у тому числі близько 80 — за кордоном), у методичних рекомендаціях, інформаційних листах.

За роки керівництва кафедрою Л.А. Пиріг від 1979 до 1993 року виконував обов'язки головного позаштатного нефролога МОЗ УРСР — України, був обраний депутатом Верховної Ради України 1-го скликання (1990—1994), членом-кореспондентом НАН України (1991), академіком НАМН України (1993). Заслужений діяч (1992), лауреат Державної премії в галузі науки і техніки (2009) України.

Наукову, науково-організаційну роботу Л.А. Пиріг поєднував і поєднує з активною громадською діяльністю: президент (1990—2007), почесний президент Всеукраїнського лікарського товариства, президент (з 2000 р.) Світової федерації українських лікарських товариств, ініціатор створення і президент (1982—2005), почесний президент Української асоціації нефрологів. Він є членом редколегій і редакційних рад численних науково-медичних періодичних видань, членом редколегії «Енциклопедії сучасної України». Реалії суспільного життя, стану системи охорони здоров'я зумовили створення публікації медико-публіцистичних статей (понад 200) з питань

біоетики, демографії, історії медицини, організації медичної (особливо нефрологічної) допомоги, стану української мови у сфері медицини. Вийшли з друку збірник його публікацій «Медицина і українське суспільство» (1998, 470 с.), «Біобібліографія» (2001, 2008, 2011) з вибраними статтями.

Зараз на кафедрі нефрології та нирково-замісної терапії працюють: завідувач — професор Д.Д. Іванов, професор Л.А. Пиріг, доценти О.І. Таран, С.О. Ротова (завуч кафедри), С.В. Кушніренко (декан терапевтичного факультету), Т.В. Буднік, Т.Б. Бевзенко, асистент І.Л. Кучма. Навчаються: очна аспірантка кафедри — Н.М. Скалій, заочні аспіранти — З.В. Бабенко, О.Ю. Лисянська, Л.М. Савицька, К.В. Томін; клінічні ординатори — Ю.В. Калантаренко, Авада Алі (Ліван).

Згадуємо всіх за прізвищами, щоб побажати їм подальших успіхів на науково-педагогічній ниві, молодим колегам — досягнення поставленої мети та подальшого удосконалення до рівня своїх вчителів і вище. ■